

Naar een (inclusieve) opvoeding

Bronwen Cohen evalueert de nieuwe wetgeving in Schotland voor kinderen die specifieke zorgbehoeften hebben.

Kinderen met een handicap ondervinden economische en sociale nadelen, zowel in hun kindertijd als in hun latere leven. Volgens de Disability Rights Commission hebben jongeren van zestien met een handicap twee keer zo veel kans om niet de opvoeding, opleiding of baan te krijgen die zij zouden ambiëren als hun leeftijdsgenoten zonder handicap. Een Ierse studie van National Disability Authority wees uit dat mensen tussen de 25 en 34 jaar met een handicap zelfs vier keer meer kans hebben om geen verdere opleiding dan het basisonderwijs af te ronden. Een lage scholing kan leiden tot werkloosheid, armoede en zelfs uitsluiting. Daarnaast kan sociale uitsluiting tijdens de kindertijd ook leiden tot een erg beperkt opvoedingskader.

Daarom is het zo belangrijk dat inclusie binnen de opvoeding een prioriteit is in het Schotse Parlement, dat na een verblijf van meer dan 300 jaar in Londen in 1999 naar Edinburgh is teruggekeerd. De wetgeving uit 2000 bevatte duidelijke richtlijnen: elk kind heeft recht op een opvoeding waarin het zich volledig kan ontplooiën. De plaatselijke autoriteiten moeten rekening houden met de visie van kinderen en jonge mensen bij beslissingen die ook hen aangaan. Na uitgebreide raadpleging veranderde de wetgeving van 2004 zelfs het hele referentiekader voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben tijdens het leren.

De nieuwe wet promoot inclusie door de taal aan te passen – de term ‘specifieke zorgbehoeften’ vervangt voortaan ‘bijzondere opvoedingsnoden’ – en door de klemtoon te leggen op de

garantie dat alle kinderen de nodige ondersteuning krijgen om zich volledig te kunnen ontplooiën. Ook wil de wet een actieve samenwerking stimuleren tussen iedereen die ondersteuning levert, met inbegrip van de ouders.

Nieuwe rechten voor ouders

De wet geeft ouders nieuwe rechten, zodat ze meer betrokken zijn bij de voorzieningen voor hun kinderen. Ze hebben het recht om een evaluatie aan te vragen van de specifieke zorgbehoeften van hun kind als ze vinden dat deze onvoldoende onderkend worden. Om de betrokkenheid bij de opvoeding van het kind nog te vergroten, hebben de ouders recht op een begeleider of advocaat die op schoolvergaderingen aanwezig is en hun mening helpt vertolken. Dit recht geldt ook voor kinderen en jonge mensen. Opvoedingsverantwoordelijken hebben de plicht om informatie beschikbaar te stellen voor ouders omtrent de voorzieningen voor de specifieke zorgbehoeften. Zo wordt de nationale informatievoorziening Enquire, die

gesubsidieerd wordt door het onafhankelijke Children in Scotland en uitgevoerd wordt door de overheid, ook op lokaal niveau ondersteund.

De wetgeving is zo opgesteld dat het partnerschap tussen scholen en ouders kan groeien en dat de ouders en de kinderen nog meer betrokken raken bij de opvoeding. De verantwoordelijken uit de sector moeten erop toezien dat alle instellingen vlot samenwerken en communiceren. Ze moeten de kinderen, ouders en alle betrokken instellingen ook geregeld evalueren. Wanneer er onenigheid is, moeten de verantwoordelijken onafhankelijke bemiddeling voorzien. Ouders en jonge kinderen moeten toegang krijgen tot conflictbemiddeling via een onafhankelijke persoon die wordt aangesteld om een aantal dossiers te evalueren. Ook de Additional Support Needs Tribunal luistert naar klachten en kan een oordeel uitspreken of vragen beantwoorden van ouders en kinderen.

Impact en tekortkomingen

De nieuwe wetgeving en het daarbij horende programma heeft heel wat verandering teweégebracht binnen voorzieningen voor kinderen met specifieke zorgbehoeften. Het is de start van een nieuw tijdperk voor de relaties tussen ouders, kinderen en jonge mensen onderling. Het helpt heel veel kinderen om zich volop te ontplooiën tijdens hun opvoeding en ze groeien op binnen een omgeving die inclusie aanmoedigt.

Toch zijn er nog altijd tekortkomingen, en niet in het minst voor jonge kinderen. De nieuwe wet vereist dat de lokale opvoedingsverantwoordelijken bijkomende ondersteuning kunnen bieden aan peuters en kleuters met een handicap. Doorgaans zijn de kinderen jonger dan drie jaar en heeft

de dienst gezondheidszorg hen doorgevoerd omdat hun handicap specifieke ondersteuning vereist. We moeten vaststellen dat er relatief weinig vooruitgang wordt geboekt in de diensten voor jonge kinderen. Daarnaast ondervinden families problemen als zij opvang zoeken voor de hele dag zodra het kind de schoolgerechtigde leeftijd heeft bereikt. De doelstellingen in de nieuwe wetgeving gingen vooral over de voorschoolse of 'kleuterperiode'. Maar de beperkte openbare opvangvoorzieningen vanaf drie jaar ondermijnen deze nieuwe wetgeving en doen vragen rijzen over de voorzieningen voor kinderen met specifieke zorgbehoeften.

Een recent project met ouders van wie de kinderen in de kleuterschoolleeftijd specifieke zorgbehoeften hebben, wees uit dat de ouders onvoldoende weten waar ze recht op hebben. Ze hebben ook moeite met het vinden van diensten die aan hun behoeften beantwoorden en zijn bezorgd over het gebrek aan opleiding en kwalificaties van het personeel dat met hun kinderen werkt. Het aantal en de kwaliteit van de voorzieningen waren onvoldoende om een doorslaggevende rol te spelen bij een vroege diagnose en/of ondersteuning. De ervaring van de ouders tijdens de kleuterjaren van hun kinderen leggen zelden de basis voor een goede relatie tussen ouder en medewerker. In een aantal gevallen is het zelfs de aanleiding tot latere spanningen in deze relaties: de nood van een nieuwe vorm van conflictoplossing bij ouders is duidelijk. In de lijn van dit verhaal is ook de naschoolse kinderopvang ontoereikend.

Het niveau van de beroepskrachten

Er zijn ook wat vragen omtrent beroepskrachten. Er bestaan heel wat voorbeelden van een goede interdisciplinaire samenwerking, maar toch blijft teamwerk vaak een probleem. Een recent onderzoek bij schoolkinderen

door de Scottish Borders toonde aan dat ze het meest behoefte hadden aan een bijkomende assistent of leerkracht. De leerlingen beoordeelden de ondersteuning die ze krijgen als zeer goed en waren van mening dat nog meer ondersteuning tot nog betere resultaten zou leiden. Heel wat perso-

Luisteren naar de stem van het kind

In Schotland en het Verenigd Koninkrijk groeit de aandacht voor de mening van kinderen over opvang. Onderzoek door Children in Scotland naar kinderen met specifieke zorgbehoeften in de Scottish Borders heeft aangetoond dat er een diepe kloof gaapt tussen het huidige beleid en de wetgeving. Hun definitie van toegankelijkheid is veel beperkter dan wat jonge kinderen eronder verstaan. Onderzoeksverantwoordelijke Caroline Dunmur legt uit: "Toegankelijkheid heeft net zo veel te maken met iedereen een plaats geven, als met het bieden van goede ondersteuning. De perspectieven van kinderen zijn vaak holistischer dan het in de huidige wetten omschreven staat. Vriendschap en positieve gevoelens beschouwen kinderen en jongeren als absolute prioriteiten. Als zij die niet ervaren", vervolgt Dunmur, "dan denken kinderen dat een school gewoonweg niet toegankelijk kan zijn."

neelsleden in opvangvoorzieningen voor jonge en schoolgaande kinderen hebben echter een laag opleidingsniveau en worden slecht betaald.

Sommigen gaan nog verder en stellen een grondige ommekeer voor. Zo leeft het idee om pedagogen te introduceren. Het model is oorspronkelijk afkomstig uit Denemarken (zie Kinderen in Europa 5). Wie daar met jonge kinderen of in de voorschoolse opvang werkt, heeft een hogere opleiding achter de rug en benadert de opvoeding op een holistische manier. Daardoor hebben ze een beter zicht op de fysieke en emotionele behoeften van kinderen. Recente voorstellen van Children in Scotland voor een sociaal-pedagogische kwalificatie op nationaal niveau, moeten het debat stimuleren over het niveau van het beschikbare personeel in voorzieningen voor jonge kinderen. Zij zijn het immers die ervoor moeten zorgen dat kinderen zich vanaf de eerste levensmaanden welkom voelen in de maatschappij.

Samengevat

Scotland heeft een nieuwe wetgeving waarop het trots kan zijn: het biedt nieuwe rechten aan kinderen en ouders. De sterke nadruk op partnerschap heeft al tot een aantal goede nieuwe voorbeelden geleid. Maar de doelen van de nieuwe wetgeving vragen nog meer inzet om kwalitatieve opvangvoorzieningen voor jongeren én schoolgaande kinderen te realiseren. Hiervoor is onder andere een grondige herscholing van de medewerkers uit de sector nodig. De basis voor een sterke relatie tussen ouder en medewerker moet in de vroegste kinderjaren worden gelegd. Als dat lukt, zal er misschien minder aandacht en geld geïnvesteerd hoeven te worden in conflictbemiddeling.

Bronwen Cohen is directeur van Children in Scotland.
bcohen@childreninscotland.org.uk